

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟ

Του Ι. Ταχού

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	1
ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΑ	14
«ΠΡΟΓΑΜΙΑΙΟ» ΣΕΞ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΟΛΥΘΕΪΣΤΡΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ;.....	21
ΑΡΧΑΙΟΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ «ΑΠΟ ΕΡΩΤΑ»;	23
ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΠΙΛΟΓΗ ΑΝΤΡΑ;.....	24
ΕΞΕΥΤΕΛΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΟΙΧΑΛΙΔΩΝ – ΜΕΡΙΚΗ(;) ΑΤΙΜΩΡΗΣΙΑ ΤΩΝ ΜΟΙΧΩΝ	26
ΔΙΑΖΥΓΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑΣ.....	28
Ο ΕΞΕΥΤΕΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ	30
Ο ΕΚΜΗΔΕΝΙΣΜΟΣ – ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΜΙΣΟΓΥΝΙΔΕΣ	34

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αναφέρουν ορισμένοι την φράση του απ. Παύλου ότι η γυναίκα πρέπει να υποτάσσεται στον άνδρα, και τη φέρνουν ως παράδειγμα ανισότητας της γυναίκας στον Χριστιανισμό. Όμως αυτό ο απ. Παύλος το δικαιολογεί αλλού λέγοντας:

«ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ βλασφημῆται» (Προς Τίτον, 2, 5). Δηλαδή, να υποτάσσονται, για να μην τις θεωρούν οι εκτός Εκκλησίας, οι ειδωλολάτρες του καιρού εκείνου αυθάδεις και σχηματίσουν έτσι αρνητική εντύπωση για το Χριστιανισμό. Διότι, όσο και αν το συγκαλύπτουν οι νεοπαγανιστές, η αντίληψη περί της ευπρεπούς γυναίκας ανάμεσα στους ειδωλολάτρες ήταν αυτή που καταγράφει ο Πλούταρχος: «ὑποτάττουσαι μὲν γὰρ ἑαυτὰς τοῖς ἀνδράσιν ἐπαινοῦνται, κρατεῖν δὲ βουλόμεναι μᾶλλον τῶν κρατουμένων ἀσχημονοῦσι» (Πλούταρχου, *Γαμικά παραγγέλματα*, 33 (142e)), δηλαδή «Αν υποτάσσονται στους άντρες, επαινούνται, αν θέλουν να έχουν την εξουσία, είναι πιο αξιολύπτες απ' αυτούς που εξουσιάζουν».

Οι Νεοπαγανιστές κατηγορούν τους τότε Χριστιανούς, επειδή προσαρμόζονταν εξωτερικά στις αντιλήψεις των τότε ειδωλολατρών – αυτών που έχουν οι Νεοπαγανιστές ως πρότυπο! Αν πάλι ο Παύλος έλεγε τα αντίθετα, οι τοτινοί ειδωλολάτρες θα κατηγορούσαν τους Χριστιανούς ότι δίνουν εξουσίες στη γυναίκα ανάρμοστες προς την φύση της. Αλλά ο Παύλος ζητώντας να γίνουν σεβαστές οι κοινωνικές συνθήκες για λόγους προσαρμογής στην τότε κοινωνία, έλεγε και αυτό που ξεχνάν οι νεοπαγανιστές: «οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλληγ, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ (Πρὸς Γαλάτας Επιστολή 3, 28). Και στο κάτω-κάτω δεν είναι υποχρέωση αποκλειστικά της γυναίκας να υποτάσσεται. Ο ίδιος ο απόστολος Παύλος λέει στους χριστιανούς ότι πρέπει να είναι «ὑποτασζόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ» (Προς

Εφεσίους 5, 21). Δηλαδή όχι μόνο οι γυναίκες οφείλουν υποταγή στους άνδρες, αλλά και οι άνδρες στις γυναίκες.

Όταν ο Παύλος λέει ότι η γυναίκα πρέπει να σιωπά και να μην διδάσκει, μιλάει για δημόσιο κήρυγμα εντός της εκκλησίας, στις συναθροίσεις των πιστών. Εκτός των συναθροίσεων όμως, όπως φαίνεται από την Καινή Διαθήκη, υπάρχουν πολλές γυναίκες απόστολοι και κήρυκες του Χριστιανισμού στους παγανιστές. Πολλές γυναίκες διέπρεψαν διδάσκοντας το Ευαγγέλιο, όπως η διάκονος Φοίβη της Εκκλησίας των Κεγχρέων (Προς Ρωμαίους 16, 1-2), η «συνεργός» του Παύλου Πρισκήλλα που κατήχησε ακόμη και τον Απολλώ (Πράξεις 18, 24-26· Προς Ρωμαίους 16, 3-4· Α΄ Προς Κορινθίους 16, 19), η «ἐπίσημη ἐν τοῖς ἀποστόλοις» Ιουνία (Προς Ρωμαίους 16, 7), η Μαριάμ (Προς Ρωμαίους 16, 6), η Τρύφαινα, η Τρυφώσα, η Περσίς (Προς Ρωμαίους 16, 12), η Ιουλία (Προς Ρωμαίους 16, 15), η Ευοδία, η Συντύχη (Προς Φιλιππησίους 4, 2-3), η Απφία (Προς Φιλήμονα, 2) και η Λυδία (Πράξεις 16, 14). Άλλο λοιπόν το κήρυγμα εντός του ναού κι άλλο το εκτός του ναού. Η ύπαρξη «προφήτιδων» εντός της Εκκλησίας αποδεικνύεται από το Α΄ Κορινθίους 11, 5. Σίγουρα ο Παύλος λέει ότι ο άνδρας είναι η κεφαλή της γυναίκας. Αλλά αυτό είναι μόνο η μισή αλήθεια. Γιατί ο απόστολος Παύλος δεν λέει μόνο το παραπάνω εδάφιο, το οποίο είναι το μόνο που γνωρίζουν οι.. αντιπαυλικοί κατήγοροι της Εκκλησίας, αλλά κι αυτά.

Προς Εφεσίους 5

25 Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς,

28 οὕτως ὀφείλουσιν καὶ οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἑαυτὸν ἀγαπᾷ

Προς Κολοσσαίς 3

19 Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς.

Α΄ Κορινθίους 7

3 τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλὴν ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρὶ.

4 ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει ἀλλὰ ὁ ἀνὴρ ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει ἀλλὰ ἡ γυνή.

Α΄ Πέτρου 3

7 Οἱ ἄνδρες ὁμοίως συνοικοῦντες κατὰ γνῶσιν, ὡς ἀσθενεστέρῳ σκεύει τῷ γυναικείῳ ἀπονέμοντες τιμὴν, ὡς καὶ συγκληρονόμοι χάριτος ζωῆς,

Εἶναι χαρακτηριστικό, ὅτι οἱ αντιχριστιανοί που παίζουν – λες και πρόκειται περὶ αιρετικῶν – με τα εδάφια

των επιστολών του απ. Παύλου (κι όχι μόνο με αυτά), αναφέρουν ότι τους συμφέρει, ώστε να βγάλουν ένα διαστρεβλωμένο συμπέρασμα, για το τι λένε οι απόστολοι για τη γυναίκα. Για παράδειγμα, η γνωστή φράση ή δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα, που πολλοί γνωρίζουν ότι το φοβῆται σημαίνει «σέβεται» κι όχι «φοβάται/τρέμει», είναι η μισή φράση από τον τελευταίο στίχο του 5^{ου} κεφαλαίου της Προς Εφέσιους επιστολής του απ. Παύλου.

Προς Εφέσιους 5, 33 πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἓνα ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν, ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

Η γυναίκα πρέπει να σέβεται τον άντρα – ο άντρας πρέπει να την αγαπά, όπως αγαπά τον εαυτό του. Πού βρίσκεται η ανισότητα; Μήπως η αγάπη για τον εαυτό μας είναι μικρότερη του σεβασμού μας γι' αυτόν ή δεν.. τον συνεπάγεται;

Το ότι δεν γίνονται οι γυναίκες ιέρειες (γίνονται διακόνισσες) δεν συνιστά υποβιβασμό, γιατί απλούστατα η ιεροσύνη δεν είναι αξίωμα. Ο διαφορετικός στον καθένα καταμερισμός χαρισμάτων και δυνατοτήτων δεν συνιστά ανισότητα. Το ότι οι γυναίκες δεν γίνονται οικοδόμοι, ότι μυικά δεν είναι ισοδύναμες με τους άντρες δεν σημαίνει ότι είναι κατώτερα όντα. Το ότι οι άντρες δεν γεννούν παιδιά, όπως οι γυναίκες, επίσης δε σημαίνει ότι είναι κατώτεροι. Παρομοίως, το ότι δεν γίνονται ιέρειες, δεν σημαίνει ότι δεν είναι ίσες στην Εκκλησία. Άλλωστε, αν ήταν κάποια να γινόταν η πρώτη χριστιανή ιέρεια, αυτή θα ήταν η Παναγία.

Τι σημαίνει το ότι δεν έγινε ιέρεια; Σημαίνει πως δεν είναι ανώτερη από κάθε άνθρωπο, άντρα ή γυναίκα, κι από τους αγγέλους, απλώς επειδή δεν ήταν ιέρεια, κι ότι όσοι άντρες πρώτοι χριστιανοί έγιναν ιερείς ήταν ανώτεροι από αυτήν; Αφού (δεν θέλησε και) δεν έγινε, δεν μπορεί η κάθε φεμινίστρια να πιστεύει ότι ο Χριστιανισμός οφείλει με το ζόρι να έχει ιέρειες, για να αποδείξει ότι θεωρεί ισότιμη τη γυναίκα.

Η είσοδος στο ιερό των γυναικών απαγορεύεται, απλώς επειδή είναι λαϊκές-μη ιερείς. Ο ΞΘ΄ κανόνας της ΣΤ΄ Οικουμενικής Συνόδου απαγορεύει και στους άντρες, εκτός από τον αυτοκράτορα (επειδή ήταν ο πολιτικός αρχηγός του σώματος της Εκκλησίας), να εισέρχονται στο ιερό. Πού βρίσκεται ο μισογυνισμός;

ΠΑΤΕΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΑ

Δυο αιώνες πριν την αιρετική (Παπική) σύνοδο της Maçon, που αναρωτήθηκε αν η γυναίκα έχει ψυχή, ο άγιος Κύριλλος Ιεροσολύμων γράφει (*Κατηχήσεις*, 20) **ότι η ψυχή της γυναίκας και η ψυχή του άντρα είναι ίσες** (PG 33, 480C): «όμοιες είναι όλες οι ψυχές και των ανδρών και των γυναικών· μόνο τα μέλη του σώματος είναι διαφορετικά» («ὅμοιαι πᾶσαι αἱ ψυχαὶ εἰσὶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν· τὰ γὰρ μέλη τοῦ σώματος διακέκρινται μόνον»).

Ο Άγιος Γρηγόριος ο Νανζιανζηνός καταφέρεται εναντίον των ισχύοντων νόμων του κράτους, που ευνοούσαν τους άνδρες και τιμωρούσαν τις γυναίκες (Λόγος ΛΖ΄, 6 (PG

36, 289A)): «Για ποιο λόγο τιμωρούν τη γυναίκα ενώ συγχωρούν τον άνδρα; Και η μεν γυναίκα όταν προσβάλει την κοίτη του άντρα διαπράττει μοιχεία, και ο νόμος την τιμωρεί με βαριές ποινές γι' αυτό, ενώ ο άντρας, όταν πορνεύει με άλλες γυναίκες, γιατί να μένει ατιμώρητος; Αυτή τη νομοθεσία δεν την δέχομαι και τη συνήθεια αυτήν την καταδικάζω. Άντρες ήταν εκείνοι οι οποίοι έκαναν τους νόμους, και γι' αυτό η νομοθεσία στρέφεται κατά των γυναικών (...). Ο Θεός όμως δεν έκανε κάτι τέτοιο, αλλά είπε «Τίμα τον πατέρα σου και την μητέρα σου», που είναι εντολή πρώτη, «ώστε να σου πάνε όλα καλά» (Εξ. Κα' 12). Και «όποιος κακολογεί τον πατέρα ή τη μητέρα του, να θανατώνεται» (Εξ. Κα' 16). Και, «ευλογία πατρός στηρίζει τους οίκους των τέκνων, ενώ η κατάρα της μητρός εκριζώνει τα θεμέλια» (Σοφ. Σειράχ. Γ' 9). Βλέπετε πόσο δίκαια είναι η νομοθεσία. Ένας είναι ο δημιουργός του άντρα και της γυναίκας και από μία σάρκα είναι και οι δύο. Προέρχονται από μία εικόνα και υπάρχει γι' αυτούς ένας νόμος, ένας θάνατος και μία ανάσταση. (...) Πώς βγάζεις διαφορετικούς νόμους για σώμα όμοιο και ισάξιο;»

Γράφει επίσης ο συγγραφέας του *Κατά Ιουλιανού*, στον Λόγο ΛΖ', 7: «Λέγεται ότι προέρχεται [ο Χριστός] από το σπέρμα Δαβίδ. Νομίζεις ενδεχομένως ότι με αυτό τιμάται ο άντρας; Γεννάται όμως από την Παρθένο και αυτό είναι υπέρ των γυναικών».

Άγιου Γρηγόριου Νύσσης, (PG 30, 33C): «Και η γυναίκα έχει το «κατ' εικόνα Θεού» και ο άνδρας. Διότι είναι

πλασμένες όμοιες οι φύσεις τους, και ίσες οι πράξεις τους και ίσες οι αμοιβές και ίση η τιμωρία τους.(..) **Ξεπερνάει πολύ τον άντρα η γυναικεία φύση ως προς το καλό και την καρτερία** (...καὶ ἡ γυνὴ ἔχει τὸ «κατ' εἰκόνα Θεοῦ» γεγενῆσθαι, καὶ ὁ ἀνὴρ...Ὅμοιαι γὰρ αἱ φύσεις ἀμφοτέρων ἐπλάσθησαν, καὶ ἴσαι τούτων αἱ πράξεις, ἴσα τὰ ἔπαθλα, ἴση ἢ τούτων καταδίκη. Μὴ γὰρ προφασιζέσθω τὸ ἀσθενέστερον ἢ γυνή· ἐν γὰρ τῇ σαρκὶ τοῦτο· ἢ μέντοι ψυχὴ ἐπίσης τῇ ἀνδρεία τὴν οἰκείαν ἔσχηκε δύναμιν. Ἐπειδὴ οὖν ὁμότιμον τὸ «κατ' εἰκόνα Θεοῦ» εἰλήφασιν, ὁμότιμον ἔχουσι καὶ τὴν ἀρετὴν, καὶ τὴν τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἐπίδειξιν...Ὑπεραίρει γὰρ πολὺ καὶ τὴν ἀνδρείαν φύσιν ἢ τοῦ θήλεος περὶ τὸ ἐντατικὸν τοῦ καλοῦ καὶ καρτερικόν').

Μεγάλου Βασιλείου, *Εἰς τὴν μάρτυρα Ἰουλίταν* (PG 31, 241A): «Ἀπὸ τὸν κτίστην [το Θεό] ἡ γυναίκα ἐγίνε ἐτσι, ὡστε ἐξίσου με τὸν άντρα να δέχεται τὴν ἀρετὴ. Καὶ πράγματι, δὲν εἶμαστε καθ' ὅλα συγγενεῖς με τοὺς άντρες;» («Ἀρετῆς δεκτικὸν τὸ θῆλυ ὁμοτίμως τῷ ἄρρενι παρὰ τοῦ κτίσαντος γέγονε. Καὶ τί γὰρ ἦ συγγενεῖς τοῖς ἀνδράσι διὰ πάντων ἐσμέν;»).

Κλήμη Ἀλεξανδρέα, *Παιδαγωγός*, 1, 4, 10, 1 (Sources Chretiennes. T. 1-226) «...ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς...ἀναπνοή, ὄψις, ἀκοή, γνῶσις, ἐλπίς, ὑπακοή, ἀγάπη, ὅμοια πάντα· ὧν δὲ κοινὸς μὲν ὁ βίος, κοινὴ δὲ ἡ χάρις, κοινὴ δὲ καὶ ἡ σωτηρία, κοινὴ τούτων καὶ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἀγωγή...κοινὸν οὖν καὶ τοῦνομα ἀνδράσιν καὶ γυναιξὶν ὁ ἀνθρῶπος».

Κάνουν λόγο και για τον Χρυσόστομο. **Ο Χρυσόστομος τόσο πολύ υποστήριζε την ισότητα άντρα και γυναίκας, ώστε έγραψε: «Όπου απαιτείται σωφροσύνη και σεμνότητα, τίποτε δεν έχει ο άνδρας περισσότερο από τη γυναίκα, αλλά όμοια με αυτήν τιμωρείται (...) Την πήρες συνοδοιπόρο, σύντροφο της ζωής και ελεύθερη και ισότιμη»** (Περί αποφυγής της πορνείας, 4) και «Αν όμως λέγεις ότι και αυτή πάσχει από αθεράπευτη αρρώστεια και ότι παρ' όλο που τη φρόντισες πολύ εξακολουθεί να έχει τις δικές τις συνήθειες, ούτε έτσι πρέπει να τη διώξεις» (Περί του ποίας δει άγεσθαι γυναίκας, 3), αρνούμενος να δικαιολογήσει ακόμη και τον άντρα που χώριζε τη σύζυγο επειδή αυτή ήταν τάχα δύστροπη ή άρρωστη. Φυσικά ο Χρυσόστομος, όπως και άλλοι Πατέρες, αρνείται το (φυσιολογικό για τα παγανιστικά ήθη της εποχής του) μονομερές δικαίωμα του άντρα στη μοιχεία: **«Το σώμα του άντρα δεν ανήκει στον άνδρα αλλά στην γυναίκα.** Ας της διατηρεί λοιπόν ακέραιο το κτήμα και ούτε να της το μειώνει ούτε και να της το καταστρέφει» (Περί αποφυγής της πορνείας, 4). **Ο Χρυσόστομος τονίζει ότι η κατάσταση της ανισότητας άντρα-γυναίκας δεν είναι φυσική:** «Όταν επλάσθη η γυνή δεν υπετάγη εξ αρχής· ούτε όταν επαρουσίασεν αυτήν ο Θεός εις τον άνδρα, ούτε αυτή ήκουσε τίποτε τέτοιον από τον Θεόν, ούτε ο ανήρ είπε τίποτε τέτοιον προς αυτήν· αλλ' είπεν είναι οστούν από τα οστά του και σάρξ από τας σάρκας του· πουθενά δεν είπε τίποτε δι' εξουσίαν, ούτε δι' υποταγή εις αυτήν» (Λόγος κοτ' εις την Α' Προς Κορινθίους, 3). Ο Χρυσόστομος απαγορεύει στους άντρες να χρησιμοποιούν τη σωματική τους δύναμη επί των γυναικών. «Μη γένοιτο [να δέρονται η γυναίκα]· διότι αυτό

είναι μέγιστη ατιμία, όχι δι' αυτήν που δέρεται αλλά δι' αυτόν που δέρει. (..) Και τι λέγω εγώ δια την γυναίκα; Ούτε δούλην θα ήτο ανεκτόν εις άνδρα ελεύθερον να κτυπά και να χειροδική εις αυτήν. Εάν δε είναι μεγάλη εντροπή δια τον άνδρα το να κτυπήση δούλη, πολλή περισσότερον το να σηκώση το χέρι εναντίον ελευθέρας γυναικός» (Λόγος κστ' εις την Α' Προς Κορινθίους, 10). Ακόμα και για την κακομεταχείριση που υφίσταντο τότε οι δούλες διαμαρτυρόταν ο «μισογύνης» Χρυσόστομος. Έχουν κατηγορήσει τον Χρυσόστομο, πως δε βρίσκει τίποτε καλό στη γυναίκα. Προφανώς δεν διάβασαν τίποτε από τα έργα του. Να τι λέει κάπου: «Είναι αλήθεια ότι αι παρθένοι είναι περισσότεροι μεταξύ των γυναικών, η σωφροσύνη είναι μεγαλύτερα εις εκείνας· κανένα αισχρόν λόγον δε θα ημπορούσεν η γυναίκα να προφέρη τόσον γρήγορα. Ειπέ μου[άντρα,] λοιπόν, διατί αισχρολογείς εσύ; Μη μου ειπής βέβαια, σε παρακαλώ, τα πολύ γνωστά, ότι δηλαδή το γένος των γυναικών είναι φιλόκοσμον και έχει το ελάττωμα αυτό. Αλλά και εις αυτό νικάτε σεις οι άνδρες. (...) Δεν μεγαλοφρονεί ο άνδρας τόσον δια την χρυσήν ζώνην όσο δια το ότι η γυναίκα του φορεί χρυσά κοσμήματα. Συνεπώς είσθε [οι άνδρες] αίτιοι και δι' αυτό σεις. (...) Πολύ περισσότερον αρμόζει εις την γυναίκα να στολίζεται, παρά εις τον άνδρα. (...) Έχουν αι γυναίκες κάτι το ματαιόδοξον, αλλ' αυτό είναι κοινόν και εις τους άνδρας· είναι κάπως οργιλαί, και αυτό είναι κοινόν. Εκείνα όμως, εις τα οποία πλεονεκτούν, δεν είναι καθόλου κοινά» (Ομιλία ιγ' εις την Προς Εφεσίους, 4). Ο Χρυσόστομος εδώ «αδειάζει» τους άντρες που κατηγορούν το γυναικείο φύλο. Σε μια άλλη ομιλία του ο Χρυσόστομος θέλει

να φέρει ως παράδειγμα μια σύζυγο που έχει όλα τα ψυχικά ελαττώματα, αν και διαπιστώνει ότι δε θα ήταν δυνατόν να υπάρξει τέτοια γυναίκα· ωστόσο, επειδή αντιλαμβάνεται ότι κάποιιοι θα αναρωτηθούν γιατί διάλεξε μια φανταστική γυναίκα κι όχι έναν φανταστικό άντρα, ως παράδειγμα, γράφει (Ομιλία λ', εις το Κατά Ματθαίον, 5): «Υπάρχουν και άνδρες που είναι πολύ χειρότεροι από παρόμοιαν γυναίκαν. Επειδή όμως έχει ανατεθή η φροντίς εις τους άνδρας, δια τούτο κατ' αρχήν φανταζόμεθα γυναίκα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι εις αυτήν πλεονάζει η κακία. Διότι είναι δυνατόν να εύρη κανείς και πολλά ελαττώματα μεταξύ των ανδρών, τα οποία δεν υπάρχουν εις τας γυναίκας, όπως επί παραδείγματι η ανδροφωνία (...) και πολλά παρόμοια. Μη νομίσητε λοιπόν ότι το κάνω αυτό δια να εξευτελίσω το γυναικείον φύλον· δεν είναι δυνατόν να συμβαίνη αυτό, όχι δεν είναι». Είναι μισογυνισμός αυτό; Ο ίδιος ο άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος μάλιστα καυτηριάζει την αμαρτωλή ανδρική φύση σε ομιλίες, όπως η *Περί του πώς δει πολιτεύεσθαι*, καθώς αναφέρει πολλά αντρικά αμαρτήματα. Δεν διστάζει να παρομοιάσει τους άνδρες με άγρια θηρία που διψάνε για αίμα, εξαιτίας των αγαπημένων τους παραπτωμάτων, δηλαδή τη φιληδονία, την απανθρωπία, τη βία, την οργή, τη λαιμαργία και άλλα. «Δια την σωφροσύνην της γυναικός είσαι τόσο λεπτολόγος, ώστε γίνεσαι σχολαστικός και υπερβολικός και δεν της επιτρέπεις ούτε τας πλέον απαραίτητους εξόδους· εις τον εαυτόν σου όμως νομίζεις ότι όλα επιτρέπονται. Δεν σου τα επιτρέπει όμως ο Παύλος, ο οποίος δίνει την ιδίαν εξουσίαν και εις την γυναίκαν» (Ιω. Χρυσόστομου, Ομιλία ζ' εις το Κατά Ματθαίον, 7). Ο

Χρυσόστομος επίσης γράφει (Ομιλία κ' εις την Προς Εφεσίους, 2): «Ποια σύζευξη υπάρχει, όταν η γυναίκα τρέμη τον άνδρα;» και (Ομιλία κ' εις την Προς Εφεσίους, 5): «και ο άνδρας, αν δε φοβήται η γυναίκα, όμως ας αγαπά» και (Ομιλία κ' εις την Προς Εφεσίους, 6): «Ούτε ο άνδρας να πιστεύη εύκολα τα λεγόμενα εναντίον της γυναικός του. (...) Και αν ακόμη σε κατηγορή η γυναίκα, να μη δυσανασχετήσ' η ενέργειά της αυτή είναι δείγμα φιλίας, όχι απογνώσεως· αι κατηγορίαι της είναι δείγμα θερμής φιλίας και θερμής διαθέσεως και φόβου» και ακόμη (Ομιλία κ' εις την Προς Εφεσίους, 8): «Να αποδεικνύεσαι ότι θεωρείς περί πολλού την προς αυτήν συνουσίαν, και ότι θέλεις να ευρίσκεσαι περισσότερο δι' αυτήν εις το σπίτι, παρά εις την αγοράν· και να την προτιμάς από όλους τους φίλους και τα παιδιά που εγεννήθησαν από αυτήν, και αυτά να τα αγαπάς εξ αιτίας αυτής». Τέλος ο Χρυσόστομος γράφει (Ομιλία κ' εις την Προς Εφεσίους, 2): «να μην αποστραφής την γυναίκαν εξ αιτίας της ασχημίας της».

Ο Κοσμάς ο Αιτωλός γράφει (Διδαχή Α2): «Ακόμη να προσέχετε οι άντρες να μη κοιτάζετε τις γυναίκες σας με άγριον μάτι δια πολλές αιτίες μάλιστα πως δεν κάνουν παιδιά και λέγετε τάχα πως έχετε κατάραν». Επίσης (Διδαχή Α1) «Πρέπει και εσύ, ω άνδρα αδελφέ μου, να μην μεταχειρίζεσαι την γυναίκα σου ωσάν σκλάβα, διατί πλάσμα του Θεού είναι και εκείνη, καθώς είσαι και εσύ» και «Άκουγε, αδελφέ μου, της γυναικός σου την συμβουλήν και, αν είναι καλή, κάμε τη, ειδέ και δεν είναι καλή, μην την κάμης». Ο Κοσμάς ο Αιτωλός συμβουλεύει να μην δυσανασχετούν οι

σύζυγοι με θηλυκά παιδιά (Διδαχή Β'): «να μην προτιμάτε τα αρσενικά παιδιά σας από τα θηλυκά, διατί όλα πλάσματα του Θεού είναι». «Και να μην το κάμνετε καθώς το έκαμεν ένας τρελλός και ανόητος· διατί δεν έκαμεν η γυναίκα του παιδιά, την εχώρισε και επήρε άλλη, και άλλος πάλιν διατί δεν του έκαμεν η γυναίκα του αρσενικά παιδιά, μονο θηλυκά, την εχώρισε». Επίσης, ο Κοσμάς ο Αιτωλός αρνείται τον γάμο της κοπέλας με το ζόρι, αν αυτή δεν συναινούσε: «Ομοίως ρώτα και την νύμφη: Θέλεις εσύ, Μαρία, τον Ιωάννη δια άνδρα (...) και ωσάν ειπή πως δεν τον θέλει, ο παπάς να μη βάλη χέρι να τους στεφανώση, διατί κολάζονται. Αν είναι με το θέλημα και των δύο, ετότες να τους στεφανώση». Ο Άγιος απευθύνεται στον άντρα (Διδαχή Ε'): «κι αν καμμίαν φοράν σου φταιή η γυναίκα σου, μην την ξεσυνερίζεσαι και να στοχάζεσαι και τα καλά της γυναικός σου και όχι μόνον τα κακά και να στοχάζεσαι και τα κακά τα εδικά σου». Η αξία των γυναικών δεν είναι κατώτερη των αντρών (Διδαχή Β'): «Ευρίσκονται πολλές γυναίκες, όπου είναι καλύτερες και από τους άντρες. Ανίως και θέλετε οι άντρες να ήστενε καλύτεροι από τις γυναίκες, πρέπει να κάμνετε και έργα καλύτερα από εκείνες».

Λάθος είναι να παρανοούνται εκκλησιαστικές απόψεις. Π.χ. ο ΙΓ' κανονάς της εν Γάγγρα τοπικής συνόδου απαγορεύει στις γυναίκες να φοράν ανδρικά ρούχα. Το νόημα του κανόνα είναι ότι δεν μπορούσε να γίνει από το Χριστιανισμό αποδεκτή η.. τραβεστί εμφάνιση. Λάθος είναι η άποψη ότι η γυναίκα είναι «μηχανή παραγωγής ανθρώπων» κι ότι έτσι μόνο σώζεται. Αυτό είναι παρερμηνεία της Α' Προς

Τιμόθεο 2, 15. Εκεί δεν λέει ότι **μόνο** δια της τεκνογονίας σώζεται η γυναίκα.

ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΑ

Αλλά και στην Παλαιά Διαθήκη εξ αρχής υποδηλώνεται η ισότητα της γυναίκας με τον άντρα. Η γυναίκα είναι «ὄστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων» και «σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός» του Αδάμ (ΓΕΝΕΣΗ Β', 23). Δεν δημιουργείται από ένα διαφορετικό και κατώτερο υλικό, αλλά από το υλικό (το σώμα) του άντρα. Η γυναίκα δημιουργείται ως βοηθός (ΓΕΝΕΣΗ Β', 20). «Βοηθός» δεν σημαίνει σε καμμία περίπτωση «δούλος» ή «υπηρέτης», γιατί αυτή η λέξη (ezer στο αρχικό εβραϊκό κείμενο) χρησιμοποιείται ακόμη και για τον ίδιο το Θεό (Έξοδος ιη'4, Δευτερονόμιον λγ' 29, Ψαλμοί λβ' 20, Ψαλμοί ξθ' 6, Ψαλμοί ρμε' 5). Η δημιουργία της γυναίκας από το πλευρό υποδηλώνει την ισοτιμία. Αν δημιουργόταν από υψηλότερο ή από χαμηλότερο σημείο, θα ήταν ανώτερη ή κατώτερη, αντίστοιχα, του άντρα. Επίσης η γυναίκα δημιουργείται ούτε από μπροστά ούτε από πίσω του Αδάμ, για να μη φανεί ότι η γυναίκα προηγείται ή έπεται του άντρα. Δημιουργήθηκε από την πλευρά, για να φανεί ότι άντρας και γυναίκα είναι πλάι-πλάι, ισότιμοι. Πολύ σημαντικό είναι ότι ο Θεός, κατά τη διάπλαση της γυναίκας, θέτει τον Αδάμ σε ύπνωση, ώστε αυτός να μη συμμετέχει καθόλου στη δημιουργία της. Διότι, αν τυχόν συμμετείχε ο Αδάμ – ακόμη κι αν απλώς συγκατάνευε στη λήψη της πλευράς του, ξύπνιος – αυτό θα έδειχνε την ανωτερότητά του

έναντι της γυναίκας, αφού αυτός θα την είχε (συν)δημιουργήσει.

Αργότερα, η Ισραηλίτισσα Δεββώρα είναι προφήτισα και κριτής (όπως οι άντρες Κριτές), δηλαδή αρχηγός – αν και γυναίκα – των Ισραηλιτών: και Δεββώρα γυνή προφήτις γυνή Λαφιδώθ, αὕτη ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. (ΚΡΙΤΑΙ Δ΄ 4) Απόκαλείται επιπλέον μητέρα του Ισραήλ: ἐξέλιπον δυνατοὶ ἐν Ἰσραὴλ, ἐξέλιπον, ἕως οὗ ἀνέστη Δεββώρα, ἕως οὗ ἀνέστη μήτηρ ἐν Ἰσραὴλ. (ΚΡΙΤΑΙ Ε΄ 7). Να αναφέρουμε, για μια ακόμη φορά ότι τρία βιβλία της Π.Δ. φέρουν ονόματα γυναικών (Ρουθ, Εσθήρ, Ιουδήθ). Υπάρχουν κι άλλες προφήτιδες όπως η Μαριάμ (ΕΞΟΔΟΣ ΙΕ΄ 20) ή η Ολδά (Δ΄ ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ ΚΒ΄ 14). Να τα ξαναπούμε: ενώ ακόμη και στο υπανάπτукτο Ισραήλ υπήρξε γυναίκα ηγέτις, ενώ στη χριστιανική Ρωμανία υπήρξαν 3-4 Αυτοκράτειρες, στην πολυθειϊστική Κλασσική Ελληνική Αρχαιότητα δεν έχουμε ούτε μία βασίλισσα. Όπως βλέπουμε από την Παλαιά Διαθήκη:

-Η γυναίκα ρωτά το Θεό απευθείας, δίχως τη διαμεσολάβηση του άντρα της· ο Θεός της απαντά απευθείας, δίχως να έχει μεσολαβητή το σύζυγό της (ΓΕΝΕΣΙΣ ΚΕ΄, 22-23).

-Ο Θεός ακούει τις γυναίκες όπως και τους άντρες (π.χ. ΓΕΝΕΣΙΣ Λ΄ 17 και ἐπήκουσεν ὁ Θεὸς Λείας). Ο Θεός κάνει διάλογο με γυναίκες (ΓΕΝΕΣΙΣ ΙΣΤ΄ 7 κ.ε.).

-Ο Θεός εμφανίζεται και σε γυναίκες (π.χ. ΚΡΙΤΑΙ ΙΓ' 3). Η πρώτη εμφάνιση του «αγγέλου του Κυρίου» (του Λόγου) είναι σε γυναίκα, την Αγάρ (ΓΕΝΕΣΙΣ ΙΣΤ' 7).

-Ο Θεός παρομοιάζει τον εαυτό του με γυναίκα-μητέρα, προκειμένου να δείξει την αγάπη του προς το λαό του, π.χ. ΗΣΑΪΑΣ ΞΣΤ', 13 ως εἴ τινα μήτηρ παρακαλέσει, οὕτως κἀγὼ παρακαλέσω ὑμᾶς· ΗΣΑΪΑΣ ΜΘ', 15 μὴ ἐπιλήσεται γυνὴ τοῦ παιδίου αὐτῆς τοῦ μὴ ἐλεῆσαι τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας αὐτῆς; εἰ δὲ καὶ ταῦτα ἐπιλάθοιτο γυνὴ, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἐπιλήσομαί σου, εἶπε Κύριος. Ταυτόχρονα, χρησιμοποιεῖ για τον Ισραήλ την παρομοίωση της κοπέλας-θυγατέρας του, π.χ. ΙΕΡΕΜΙΑΣ ΙΔ', 17 καὶ ἔρεις πρὸς αὐτοὺς τὸν λόγον τοῦτον· καταγάγετε ἐπ' ὀφθαλμοὺς ὑμῶν δάκρυα ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ μὴ διαλιπέτωσαν, ὅτι συντρίμματι συνετρίβη θυγάτηρ λαοῦ μου καὶ πληγὴ ὀδυνηρὰ σφόδρα. Επίσης, παρομοιάζει τον Ισραήλ με τη γυναίκα-σύζυγό του, π.χ. ΙΕΡΕΜΙΑΣ Γ', 20 πλὴν ὡς ἀθετεῖ γυνὴ εἰς τὸν συνόντα αὐτῆ, οὕτως ἠθέτησεν εἰς ἐμὲ ὁ οἶκος Ἰσραήλ, λέγει Κύριος. Δεν θα χρησιμοποιούσε, μέσω των προφητών του, ο (υποτιθέμενος ανδρικός) Θεός τέτοιες παρομοιώσεις, αν δεν εκτιμούσε τη γυναίκα.

-Η κοπέλλα ρωτιέται (δεν την διατάζουν ούτε την αναγκάζουν) από την οικογένειά της, αν θέλει να αναχωρήσει για τη χώρα του μνηστήρα της. (ΓΕΝΕΣΙΣ ΚΔ' 57-58). Ο Θεός ορίζει οι ανύπαντρες κοπέλες, που είναι ορφανές από πατέρα, να παντρευτούν η καθεμιά ὅποιον της ἀρέσει (οὐ ἀρέσκη ἐναντίον αὐτῶν, ἔστωσαν γυναῖκες), αρκεί αυτός να είναι από την ίδια φυλή, ώστε να μην μεταβιβάζεται η

πατρική περιουσία από τη μια φυλή σε άλλη (ΑΡΙΘΜΟΙ ΛΣΤ΄, 6-7).

-Υπάρχουν εδάφια τα οποία μιλούν (όχι επικριτικά) για το στολισμό μιας γυναίκας και κοπέλας (π.χ. ΙΕΡΕΜΙΑΣ Β΄, 32).

-Ο Θεός δίνει δίκαιο σε κοπέλλες που ζητούσαν την περιουσία του πατέρα τους, λέγοντας πως αν κάποιος δεν έχει γιο και πεθάνει, η κόρη του προηγείται στη σειρά από τον αδερφό του (ΑΡΙΘΜΟΙ ΚΖ΄, 8-9).

-Η σύζυγος έχει το δικαίωμα να δίνει στο παιδί της, ζώντος του πατέρα, όνομα (π.χ. ΓΕΝΕΣΙΣ Δ΄, 25· ΓΕΝΕΣΙΣ ΚΘ΄, 32).

-Η σύζυγος προτρέπει τον άντρα της να κοιμηθεί με τη δούλη τους κι αυτός υπακούει (π.χ. ΓΕΝΕΣΙΣ ΙΣΤ΄, 2). Ο Θεός λέει στο σύζυγο να υπακούσει στη γυναίκα του, σε όλα όσα του πει (ΓΕΝΕΣΙΣ ΚΑ΄ 12).

-Η σύζυγος έχει δικαίωμα λόγου στην εκλογή συζύγου του παιδιού της κι ο σύζυγός της την ακούει (π.χ. ΓΕΝΕΣΙΣ ΚΖ΄, 46 κ.ε.).

-Η γυναίκα συνιστά νομικώς αξιόπιστο μάρτυρα κατηγορίας, όπως ακριβώς είναι ο άντρας, διότι ορίζεται πως κάθε καταδικαστική απόφαση πρέπει να στηρίζεται σε μαρτυρία δύο ή τριών μαρτύρων (ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟΝ ΙΘ΄, 15), ενώ ταυτόχρονα ορίζεται πως για την καταδίκη ενός απειθούς γιού είναι αρκετή η μαρτυρία του πατέρα και της μητέρας (ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟΝ ΚΑ΄, 20). Αν η σύζυγος, η γυναίκα, δεν

θεωρούνταν αξιόπιστος μάρτυρας, δεν θα αρκούσε η μαρτυρία του πατέρα. Ισότητα άντρα και γυναίκας ως προς την μαρτυρία, λοιπόν.

-Η άτεκνη χήρα κληρονομεί την περιουσία του άντρα της και έχει δικαίωμα να την πουλήσει (ΡΟΥΘ Δ', 3 και 9). Οι γυναίκες κατείχαν δούλους (ΓΕΝΕΣΙΣ ΚΘ', 24, 29).

-Ο Θεός της Π.Δ. ορίζει ότι όποιος είναι νιόπαντρος δε θα λάβει μέρος σε πόλεμο και δε θα του επιβληθεί κανένα άλλο δημόσιο καθήκον, ώστε να μείνει ελεύθερος επί ένα έτος σπίτι του, για να δώσει χαρά στη σύζυγό του. (ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟΝ ΚΔ' 5 Ἐὰν δέ τις λάβῃ γυναῖκα προσφάτως, οὐκ ἐξελεύσεται εἰς πόλεμον, καὶ οὐκ ἐπιβληθήσεται αὐτῷ οὐδὲν πρᾶγμα· ἄθῳρος ἔσται ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ ἑνιαυτὸν ἓνα, εὐφρανεῖ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἣν ἔλαβεν.). Όχι για να απολαύσει ο στρατεύσιμος νιόπαντρος τη σύζυγό του, αλλά για να απολαύσει αυτή τον σύζυγό της, απαλλάσσεται αυτός από στρατιωτικές υποχρεώσεις.

-Ο Θεός της Π.Δ. απαγορεύει τόσο την ύπαρξη πορνών (για τις γυναίκες), πορνεύοντων (για τους άντρες), ιερόδουλων και προαγωγών, ώστε να αποτρέπεται ο εξευτελισμός της γυναίκας (ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟΝ ΚΓ' 18).

-Ο Θεός είχε αποκλείσει για πάντα τους Μωαβίτες από το να γίνουν λαός του (ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟΝ ΚΓ', 4). Η μία και μοναδική εξαίρεση ήταν μια γυναίκα, η Μωαβίτισσα Ρουθ.

-Όπως κάθε άντρας που έχει ρεύση (εξέρχεται σπέρμα) είναι ακάθατος για όσο συμβαίνει αυτό και όποιος τον αγγίξει είναι ακάθατος ως την εσπέρα (ΛΕΥΪΤΙΚΟΝ ΙΕ΄, 7), ακριβώς το ίδιο, όποια γυναίκα έχει περίοδο είναι ακάθατη κατά την περίοδο της ρύσης και όποιος την αγγίξει είναι ακάθατος το ίδιο διάστημα, ως την εσπέρα (ΛΕΥΪΤΙΚΟΝ ΙΕ΄, 19).

-Ο Θεός καθιερώνει απόλυτη ισότητα στην τιμή που αποδίδουν τα παιδιά στον πατέρα και τη μητέρα τους (π.χ. ΕΞΟΔΟΣ ΚΑ΄,15).

-Ο Θεός ορίζει ίδια μεταχείριση για τον δούλο και την δούλα (ΕΞΟΔΟΣ ΚΑ΄, 26 - 27).

-Ο Θεός ορίζει το ίδιο χρονικό διάστημα (7 έτη) για την απελευθέρωση του δούλου ή της δούλας (ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟΝ ΙΕ΄, 12), καθιερώνοντας ισότητα και σ' αυτό ακόμη το ζήτημα.

-Αν κάποιος είχε τάξει τον εαυτό του στο Θεό και ήθελε να απαλλαγεί από αυτό το τάξιμο, η αξία για τον άντρα ήταν 50 «δίδραχμα» (shekel) αργυρίου προσφορά στο Ναό, ενώ για τη γυναίκα 30 (ΛΕΥΪΤΙΚΟΝ ΚΖ΄, 3,4), δηλαδή η γυναίκα μπορούσε να απαλλαγεί πιο εύκολα από τον άντρα – χωρίς αυτό να υποτιμά την αξία της, αφού οι δούλοι κι οι δούλες είχαν την ίδια αξία.

-Ο Θεός ορίζει την ίδια τιμωρία για το φόνο ανδρός και γυναίκας, γιού και κόρης (π.χ. ΕΞΟΔΟΣ ΚΑ΄, 28 -32).

-Ο Θεός ορίζει την ίδια τιμωρία για άντρα και γυναίκα, αν αυτοί αποστατήσουν από αυτόν. (π.χ. ΛΕΥΪΤΙΚΟΝ Κ', 27 · ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟΝ ΙΖ', 2- 5).

-Ο Θεός ορίζει την ίδια τιμωρία για τον άντρα ή τη γυναίκα που μοιχεύει (ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟΝ ΚΒ', 22). Μάλιστα ο άντρας που βιάζει ανυπεράσπιστη κοπέλα θανατώνεται, ενώ σ' αυτήν δεν επιβάλλεται καμμία τιμωρία (ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟΝ ΚΒ' 25-26). Επιπλέον, ο σύζυγος που, επειδή θέλει να χωρίσει, συκοφαντεί την γυναίκα του, αλλά αποδειχτεί ψεύτης, πληρώνει πρόστιμο επειδή διέβαλε και εξευτέλισε το όνομά της και δε μπορεί να τη διαζευχτεί ποτέ (ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟΝ ΚΒ', 19).

-Ο Θεός ορίζει την ίδια διαδικασία εξιλασμού και άφεσης των αμαρτημάτων για τον άντρα και τη γυναίκα (π.χ. ΑΡΙΘΜΟΙ Ε', 6 - 7).

-Ο Θεός απαγορεύει στον γονιό να εκπορνεύσει την κόρη του (ΛΕΥΪΤΙΚΟΝ ΙΘ', 29).

-Ο Θεός της Π.Δ. διέταξε τους Ισραηλίτες, ότι αν σε κάποιον του αρέσει κάποια από τις αιχμάλωτες ξένου έθνους, οι οποίες πάρθηκαν με νικηφόρο πόλεμο και θέλει να την λάβει ως γυναίκα, πρώτα θα περιμένει ένα μήνα και ύστερα θα έχει σχέσεις μαζί της. Αν πάλι, έπειτα ο Ισραηλίτης άντρας θελήσει να τη χωρίσει, υποχρεούται να της χαρίσει την ελευθερία και με κανένα τρόπο δε θα την πουλήσει ως δούλη (ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟΝ ΚΑ', 13-14).

-Οι γυναίκες παίζουν σημαντικό κι όχι παθητικό ρόλο στην ιστορία της Π.Δ. π.χ. οι Αιγύπτειες μαίες αρνούνται να σκοτώνουν τα αρσενικά νεογέννητα παιδιά των Εβραίων, γι' αυτό κι ο Θεός τις ευεργετεί (ΕΞΟΔΟΣ Α', 21)· η Ρεβέκκα με τέχνασμα κατορθώνει ο Ιακώβ να πάρει τις ευλογίες του Ισαάκ· χάρη στην Δεββώρα οι Ισραηλίτες νικούν τους εχθρούς τους· η Εσθήρ σώζει όλους τους Εβραίους της Περσικής αυτοκρατορίας. Υπάρχουν τρία βιβλία της Π.Δ. που τιτλοφορούνται με ονόματα κοινών γυναικών. Και για την θέση της γυναίκας στην πολυθεϊστική αρχαιότητα ισχύουν τα παρακάτω:

«ΠΡΟΓΑΜΙΑΙΟ» ΣΕΞ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΟΛΥΘΕΪΣΤΡΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ;

Εξεπίτηδες έχει δημιουργηθεί η εντύπωση πως τάχα στην Αρχαία Ελλάδα όλα ήταν ελεύθερα, όπως τώρα. Στην Αρχαία Ελλάδα «τα κορίτσια δεν μπορούν να κυκλοφορήσουν ελεύθερα και να συναναστρέφονται τους νέους. Η μόνη κανονική ευκαιρία για να βγούν τα κορίτσια από το σπίτι ήταν μερικές θρησκευτικές γιορτές που παρευρίσκονταν στη θυσία και λάβαιναν μέρος στην πομπή καθώς βλέπουμε στη ζωφόρο των Παναθηναίων στην Παρθενώνα. Οπωσδήποτε θα έπρεπε μερικές κοπέλλες να μάθαιναν να τραγουδούν και να χορεύουν, για να λαβαίνουν μέρος στους θρησκευτικούς χορούς. Οι χοροί όμως των των κοριτσιών και των αγοριών ήταν πάντα χωριστοί κατά πολύ αυστηρό τρόπο» (Robert Flacelière, *Ο Δημόσιος και ιδιωτικός βίος των αρχαίων Ελλήνων*, εκδ. Παπαδήμα, σ. 75).

Κορίτσια που είχαν γενετήσια επικοινωνία προ του γάμου, μπορούσε ο πατέρας τους να τα πουλήσει στο σκλαβοπάζαρο (Πλούταρχου, *Σόλων* 23, 2). Αληθοφανέστερη φαίνεται η αφαίρεση ορισμένων δικαιωμάτων, την οποία παραδίδει ο Αισχίνης (Αισχ. I, 183). Τα κορίτσια αυτά δεν έπρεπε να φορούν κανένα στολίδι κι ούτε να επισκέπτονται κανένα ιερό. Αν παρέβαιναν αυτές τις απαγορεύσεις, τότε ο καθένας μπορούσε να τα δείρει και να τα κακοποιήσει, εφόσον αυτό δεν είχε ως συνέπεια τραυματισμούς ή και το θάνατο (Carola Reinsberg, *Γάμος, εταίρες και παιδεραστία στην αρχαία Ελλάδα*, εκδ. Παπαδήμα, σ. 59). Ο Αισχίνης αναφέρει ότι ένας πολίτης που διαπίστωσε ότι η κόρη του «δεν είχε φυλάξει τον παρθενικό ανθρό της ως το γάμο» την έχτισε ζωντανή μαζί με ένα άγριο άλογο σε ένα άδειο σπίτι και την άφησε να πεθάνει από την πείνα (Αισχ. *Τίμ.*, 182-183).

Τα παραπάνω είναι αφιερωμένα σε εκείνους που διατυμπανίζουν την «ελεύθερη απόλαυση του σεξ» στην πολυθειϊστική αρχαιότητα, σε αντίθεση με την χριστιανική εποχή που ήρθε και τάχα απαγόρευσε τα πάντα. Είπαμε, δεν είναι όλες οι κοινωνίες ολόιδιες ούτε κάθε σύστημα ηθικής είναι παρόμοιο με τα υπόλοιπα· κανείς δεν αντιλέγει επ' αυτού. Αλλά όμως, απόψεις που εξομοιώνουν την σημερινή ηθική με την αρχαία, ώστε να κατηγορηθεί ο Χριστιανισμός, είναι εντελώς αβάσιμες και κακόβουλες. Είναι απόψεις μισαλλόδοξων αντιχριστιανών.

ΑΡΧΑΙΟΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ «ΑΠΟ ΕΡΩΤΑ»;

Ας πάμε και στους παντρεμένους. Οι Αρχαίοι άνδρες παντρεύονταν όχι από έρωτα αλλά για να αποκτήσουν παιδιά τα οποία θα τους γηροκομούν. Ποινικό αδίκημα ήταν για τους Σπαρτιάτες (και γενικά για τους Αρχαίους Έλληνες) το να μην παντρευτείς. Σύμφωνα με τον Πλάτωνα και τον Πλούταρχο υπήρχαν ειδικοί κανόνες γι' αυτό το «αδίκημα». Οι Αρχαίοι Σπαρτιάτες είχαν την «γραφήν αγαμίου», δηλαδή την καταγγελία με την οποία ο ανύπαντρος δικαζόταν δημόσια επειδή δεν παντρεύτηκε (*δίκη αγαμίου*), επειδή άργησε να παντρευτεί (*δίκη οψιγαμίου*), ακόμα και διότι παντρεύτηκε αταίριαστα (*δίκη κακογαμίου*). Ειδική νομοθεσία κατά των ατόμων που δεν είχαν παντρευτεί είχαν κι οι Αρχαίοι Ρωμαίοι, αφού επέβαλλαν οικονομικές επιβαρύνσεις, μέσω των κλησόρων που ήταν αρμόδιοι για τα ήθη (τι ηθικο-λαγνεία πολυθεϊστική κι αυτή), με στόχο τον περιορισμό της αγαμίας. Αυτό λέγεται μάλλον «Σπαρτιατικά ανθρώπινα δικαιώματα». Δεν έχει σημασία τι θέλει ο καθένας να κάνει με την προσωπική ζωή του. Πρότυπο ελευθερίας η Αρχαία Σπάρτη κι η Παγανιστική Ρώμη.

«Μεταξύ των αρχαίων Ελλήνων ήταν σεβαστός ο θεσμός του γάμου και είχε χαρακτήρα θρησκευτικό. Προσθέτονταν σ' αυτόν και η περιεσκεμμένη σκοπιμότητα για την απόκτηση ισόβιας και πιστής οικονόμου για διαχείριση του σπιτιού. Συναισθηματικοί λόγοι για την εκλογή συζύγου είχαν δευτερεύουσα αξία. Η Σπάρτη και η Αθήνα (νομοθεσία Σόλωνος) προέβλεπαν τή «γραφή

αγαμίου» (μήνυση δηλαδή γιατί δεν παντρεύτηκαν), για όσους απέφευγαν το γάμο, και επομένως την ενίσχυση της πολιτείας διά της τεκνοποιίας. Η Σπάρτη επίσης προέβλεπε την «γραφή οψιγαμίου» για τους νυμφευομένους σε μεγάλη ηλικία, και τη «γραφή κακογαμίου» (μήνυση για όσους έκαναν κακό γάμο), για τους νυμφευομένους με κόρη όχι ελεύθερου πολίτη. Σκοπός του γάμου πρώτος και κύριος ήταν η δημιουργία τέκνων (Ο Κλήμης ο Αλεξανδρεύς διέσωσεν έκφρασιν κατά τους γάμους των αρχαίων. Ο πατήρ παραδίδων την θυγατέρα του, έλεγε· «Παίδων επ' αρότω γνησίων διδωμί σοι γε την εμαυτού θυγατέρα». (Κλήμη, *Στρωματείς*, 11, 23. Β 7, 358, 17-18)). Χαρακτηριστικά για τους Σπαρτιάτες λέει ο Ξενοφώντας ότι γνώμονας του γάμου ήταν το «συμφέρον τῆ εὐγονία» (συμφέρον για καλούς απογόνους)» (Νίκου Θ. Μπουγάτσου, *Η Ορθόδοξη Θεολογία για το σκοπό του Γάμου*, εκδ. Επτάλοφος).

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΠΙΛΟΓΗ ΑΝΤΡΑ;

Τι γινόταν όμως αναφορικά με την επιλογή του συζύγου της κοπέλας; Μήπως η διαδικασία ήταν διαφορετική από αυτή της χριστιανικής εποχής – της μέχρι πρόσφατα αγροτικής ελληνικής κοινωνίας – και ζούσαν σε έναν «παράδεισο ελευθερίας» οι ανύπαντρες;

«Πάρτε γι' άντρα σας αυτόν που θέλουν οι γονείς σας» Ναυμάχιος στον Στοβαίο, στίχ. 12 των *Γαμικών Παραγγελημάτων*. Ενώ ο Πλάτωνας λέει (*Νόμοι* 774e): «το δικαίωμα έγκυρης μνηστείας ανήκει στον πατέρα της νύφης. Ακολουθεί ο παππούς και στη συνέχεια τα αδέρφια της από

τον ίδιο πατέρα. Αν δε ζει κανένας, το δικαίωμα αυτό μεταβιβάζεται στην οικογένεια της μητέρας, με την ίδια σειρά. Στην απίθανη περίπτωση που δεν υπάρχει κανένας από τους παραπάνω, το θέμα αναλαμβάνουν οι πιο στεοί συγγενείς με τους επίτροπους της κοπέλας», ξεκαθαρίζοντας τι θα πει πλατωνική «ισότητα» των φύλων.

Να και τι θα έλεγε ένας λογικός Πολυθειστής της αρχαιότητας στη γυναίκα του: «Κατάλαβες, γυναίκα, τώρα γιατί σε παντρεύτηκα και γιατί οι γονείς σου σε έδωσαν σε μένα; Δεν είχαμε πρόβλημα, ούτε εγώ ούτε συ να βρούμε κάποιον να κοιμηθούμε, αυτό είναι προφανές. Αλλά μετά από σκέψη, εγώ για λογαριασμό μου και οι γονείς σου για δικό σου λογαριασμό, για τον καλύτερο σύντροφο που μπορούσαμε να βρούμε για το σπίτι μας και τα παιδιά μας, εγώ διάλεξα εσένα και οι γονείς σου, όπως φαίνεται, εμένα, ανάμεσα στους πιο πιθανούς» (Ξενοφώντα, Οικονομικός, 7, 10-11).

Βλέπουμε την αντίθεση ανάμεσα στην «υπέρλαμπρη Κλασσική Αρχαιότητα», της οποίας οι εκπρόσωποι συνιστούσαν η γυναίκα να παντρεύεται όποιον θέλουν οι γονείς, και στον Χριστιανισμό της Τουρκοκρατίας, που με τον Κοσμά τον Αιτωλό απαγορεύει την τέλεση γάμου, αν η κοπέλα διαφωνήσει. Αυτά είναι τα σκοτάδια της Ελληνικής Αρχαιότητας και το φως της Ελληνικής Ορθοδοξίας της Τουρκοκρατίας.

ΕΞΕΥΤΕΛΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΟΙΧΑΛΙΔΩΝ – ΜΕΡΙΚΗ(;) ΑΤΙΜΩΡΗΣΙΑ ΤΩΝ ΜΟΙΧΩΝ

Εάν ένα μοιχευόμενο ζευγάρι συλλαμβανόταν επάνω στην πράξη, τότε επιτρεπόταν ακόμη και η θανάτωση του μοιχού. Αυτή η αυστηρή ποινή προβλεπόταν ακόμη και από το νομικό κώδικα του Δράκοντος του τέλους του 7^{ου} αι. Μάλιστα κατά τον 4^ο π.Χ. αιώνα πρέπει η θανάτωση του μοιχού από τον θιγμένο σύζυγο να ήταν ακόμη τόσο αποδεκτή, ώστε το αθηναϊκό δίκαιο αυτήν ειδικά την περίπτωση εξακολουθούσε να την προβλέπει συνέχεια (Αριστοτέλη, *Αθηναίων Πολιτεία*, 57, 3). Η μοιχευόμενη γυναίκα κατά τον νόμο έπρεπε να αποπεμφθεί (Carola Reinsberg, *Γάμος, εταίρες και παιδεραστία στην αρχαία Ελλάδα*, εκδ. Παπαδήμα, σ.54).

Γράφει ο Πλούταρχος για την διαπόμπευση των μοιχαλίδων αρχαίων Παγανιστριών, ότι την μοιχαλίδα την έβαζαν πάνω σε λίθο ώστε να την δει όλη η πόλη, και μετά την ανέβαζαν πάνω σε ένα γαϊδούρι και τη διαπόμπευαν σε όλη την πόλη, κυκλικά. Μετά, η πομπή επέστρεφε στην αρχική θέση και πάλι την έδειχναν σε όλο τον κόσμο. Από το σημείο αυτό και για όλη της τη ζωή, η μοιχαλίδα Παγανίστρια θεωρούνταν «άτιμη» και την αποκαλούσαν «Ονοβάτιν», επειδή την διαπόμπευσαν πάνω σε γάιδαρο (*Ελλην*, τ. 2): «τῶν γυναικῶν τὴν ἐπὶ μοιχείᾳ ληφθεῖσαν ἀγάγοντες εἰς ἀγορὰν, ἐπὶ λίθον τινὸς ἐμφανῆ πᾶσι καθίστασαν· εἶτα οὕτως ἀνεβίβαζον ἐπὶ ὄνου καὶ τὴν πόλιν κύκλῳ περιαχθεῖσαν ἔδει πάλιν ἐπὶ τὸν αὐτὸν λίθον

καταστήναι, καὶ τὸ λοιπὸν ἄτιμον διατελεῖν, Ὀνοβάτιν προσαγορευομένην» (Θ.Β. Βενιζέλου, *Περὶ του ιδιωτικὸυ βίου των αρχαίων Ελλήνων*, α' ἔκδοσι Αθήναι 1873, επανέκδ. Δημιουργία, σ.45). Επιπλέον, οἱ νόμοι τῆς απαγόρευαν νὰ μπαίνει στα δημοτελή ιερὰ, γιὰ νὰ μη διαφθείρει τις αναμάρτητες γυναῖκες, συναναστρεφόμενη με αυτές. Ἄτιμος ἦταν καὶ ὁποῖος συγκατοικοῦσε πλέον μαζί της (Δημ. *Κατὰ Νεαίρ.*, 1, 1374).

«Τον τέταρτο αἰώνα πολλοὶ Αθηναῖοι εἶχαν μια παλλακή, χωρὶς γι' αὐτὸ νὰ ἔχουν διώξει τὴ νόμιμη γυναῖκα τους» (Robert Flacelière, *Ὁ Δημόσιος καὶ ιδιωτικὸς βίος των αρχαίων Ελλήνων*, εκδ. Παπαδήμα, σ. 97). Πράγμα εντελῶς φυσικό γιὰ τον Παγανισμό, αφοῦ ὁ Αρχαῖος Ζορμπάς, ὁ Δίας, δὲν ἄφησε σύζυγο γιὰ σύζυγο, δίνοντας «το καλὸ παράδειγμα»: «Μια φιλενάδα δὲν εἶναι πάντα πιο αξιαγάπητη ἀπὸ μια σύζυγο; Καὶ βέβαια εἶναι καὶ ὑπάρχει ἓνας σοβαρὸς λόγος γι' αὐτὸ. Ὅσο κι αν δὲν σ' αρέσει ἡ γυναῖκα σου, ὁ νόμος σ' αναγκάζει νὰ τὴν κρατήσεις κοντὰ σου. Ἡ φιλενάδα, ἀντίθετα, ξέρει πως δε δένεται μαζί της ἓνας εραστής, παρὰ μονάχα αν τὸν φροντίζει» (Ἄμφις στον Αθηναῖο, 13, 559a).

Ὁ ισχυρισμὸς ὅτι ναι μεν στην Αθήνα απαγορευόταν ἡ μοιχεία, ἀλλὰ στην Σπάρτη ὄχι, εἶναι ἀβάσιμος, διότι, ὅπως εἶπαμε, ἔχουμε περιπτώσεις βασιλέων που εκθρονίστηκαν (ἢ τους ἀρνήθηκαν νὰ τους δώσουν τὸ θρόνο) ἀπλῶς ἐπειδὴ οἱ Σπαρτιάτες υποψιάζονταν ὅτι δὲν εἶναι «γνήσια τέκνα» του πατέρα της μάνας τους.

Ο Δημοσθένης στον *Κατά Νεαίρας* λόγο του (Λόγος 49, 122. *Oratotes Attici*, έκδ.1850, σ. 931) λέγει: «Τας μεν γαρ εταίρας ηδονής ένεκεν έχομεν, τας δε παλλακάς της καθ' ημέραν θεραπείας του σώματος, τας δε γυναίκας του παιδοποιείσθαι γνησίως και των ένδον φύλακα πιστήν έχειν». Δηλαδή: «Τις μέν εταίρες τις έχουμε για ηδονή, τις παλλακίδες για να εξυπηρετούν το σώμα μας καθημερινά, τις δε συζύγους για να τεκνοποιούν γνήσιους απογόνους και να είναι πιστοί φύλακες των σπιτιών μας». Ως αποτέλεσμα:

«Οι ελληνικοί γάμοι δεν ήταν καθόλου γόνιμοι για δύο λόγους: ο σύζυγος ικανοποιούσε εύκολα κι έξω από το σπίτι του το σεξουαλικό του ένστικτο και δεύτερον φοβόταν από φτώχεια και εγωισμό να έχουν και νέα στόματα να θρέψουν» (Robert Flacelière, *Ο Δημόσιος και ιδιωτικός βίος των αρχαίων Ελλήνων*, εκδ. Παπαδήμα, σ. 100).

Ως αποτέλεσμα: χάρη στην σεξουαλική αδιαφορία του πολυθεϊστή συζύγου προς τη σύζυγο λόγω της κατωτερότητας της γυναίκας και χάρη στις αποθέσεις βρεφών, ο πληθυσμός της Αρχαίας Ελλάδας μειωνόταν συνεχώς και οι Αρχαίοι Ρωμαίοι εύκολα την κατέκτησαν. Ας είναι καλά ο μοιχός Δίας που εύχεται «υπέρ της των κυριών Ρωμαίων αιωνίου αρχής».

ΔΙΑΖΥΓΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑΣ

Ένας άνδρας της Αρχαίας Ελλάδας έχει πάντα το δικαίωμα να διώξει τη γυναίκα του, και όταν ακόμη δεν έχει τίποτε (μοιχεία, ανικανότητα) να την κατηγορήσει, ακόμα κι

ενώ αυτή είναι σε εγκυμοσύνη. Απλώς πρέπει να επιστρέψει πίσω και την προίκα της, την οποία τού έδωσαν οι γονείς της. Αυτή ήταν η μοναδική υποχρέωσή του. Η γυναίκα επίσης έχει τυπικά δικαίωμα να ζητήσει διαζύγιο, όχι όμως για μοιχεία (διότι οι Αρχαίοι Έλληνες θεωρούσαν πως μόνο ο άντρας έχει τέτοιου είδους ελευθερία), αλλά π.χ. σε περιπτώσεις ξυλοδαρμού και γενικά άσχημης συμπεριφοράς προς αυτήν. Όμως στην πράξη αφενός έπρεπε να αποδειχθούν οι κατηγορίες αυτές – πράγμα δύσκολο, αφού λίγοι έβλεπαν τη γυναίκα – αφετέρου η κοινή γνώμη των Αρχαίων Ελλήνων δεν πολυεκτιμούσε τις γυναίκες που χώρισαν με αυτόν τον τρόπο από τον άντρα τους. Στη *Μηδεία* ο Ευριπίδης λέει γι' αυτές «Να αφήσουν τον άντρα τους δεν είναι πολύ τιμητικό για τις γυναίκες και δεν τους επιτρέπεται να τον διώξουν».

«Αν ο άνδρας ήθελε να διαλύσει το γάμο, έπρεπε απλώς να το ζητήσει μπροστά σε δύο μάρτυρες (Λυσ., 14, 28)» (Carola Reinsberg, *Γάμος, εταίρες και παιδεραστία στην αρχαία Ελλάδα*, εκδ. Παπαδήμα, σ. 55). Κάτι σαν ισλαμικό διαζύγιο, δηλαδή.

«Αν η γυναίκα ήθελε το διαζύγιο, αυτή μπορούσε να το καταγγείλει στον άρχοντα» (Carola Reinsberg, *Γάμος, εταίρες και παιδεραστία στην αρχαία Ελλάδα*, εκδ. Παπαδήμα, σ. 55) Και να αποδείξει ότι δεν είναι ελέφαντας, επειδή ζητά διαζύγιο. Το γιατί το εξηγούμε παρακάτω.

Η προίκα ήταν ένα είδος εγγύησης, ώστε να μην προχωρήσει ο άντρας σε διαζύγιο χάνοντας έτσι την προίκα της γυναίκας του, αλλά και να διαθέτει η γυναίκα πόρους για

να ζήσει, εάν τη χώριζε ο σύζυγός της. Όμως, σε καμιά περίπτωση η διαζευγμένη δεν αποκτούσε το δικαίωμα, μετά το διαζύγιο, να διαχειρίζεται όπως θέλει την προίκα-περιουσία της: «Κατά το διαζύγιο ή τη χηρεία έπρεπε να παραδοθεί η προίκα σε κείνον, ο οποίος θα φρόντιζε στο εξής τη γυναίκα. Κι αυτός ήταν ή η πατρική οικογένεια ή τα ίδια τα παιδιά της» (Carola Reinsberg, *Γάμος, εταίρες και παιδεραστία στην αρχαία Ελλάδα*, εκδ. Παπαδήμα, σ. 57). Επιπλέον, «Εάν ο σύζυγος καταδαπανούσε την περιουσία, είτε από φταίξιμο είτε όχι, η σύζυγος παρέμενε άπορη, σε περίπτωση που δεν την έπαιρναν μαζί τους οι συγγενείς της (Ισ., 8, 35)» (Carola Reinsberg, *Γάμος, εταίρες και παιδεραστία στην αρχαία Ελλάδα*, εκδ. Παπαδήμα, σ. 58). Ούτε γάτα ούτε ζημιά, δηλαδή.

Ο ΕΞΕΥΤΕΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

«Σύμφωνα με τα έθιμα που μάς παραδίδουν ο Στράβων, ο Ηρόδοτος και ο Λουκιανός, η κάθε γυναίκα έπρεπε να καθίσει στον περίβολο του ναού και να δοθεί ερωτικά στον καθένα που θα της έρριχνε στην ποδιά ένα νόμισμα, ανεξάρτητα από την αξία του, μια κι επρόκειτο να παντρευτεί και παραβίαζε την εντολή της θεάς που όριζε ότι κάθε γυναίκα πρέπει να είναι στη διάθεση όλων χάριν της γονιμότητας. Οι ωραιότερες γυναίκες φυσικά και διαλέγονταν αμέσως, περίμεναν όμως άλλες τρία και τέσσερα χρόνια και δεν μπορούσαν να σηκωθούν πριν αυτή η πράξη συντελεστεί» (Λ. Ζωγράφου, *Από τη Μηδεια στη*

Σταχτοποντα' η ιστορία του φαλλού, εκδ. Αλεξάνδρεια, σ. 115).

Αυτά μαρτυρεί ο Λουκιανός ως αυτόπτης. Λέει (Περί της Συρίας Θεού, 6):«την επόμενη μέρα [οι λάτρεις της Αστάρτης] ξυρίζουν τα κεφάλια τους σαν τους Αιγύπτιους. Και όσες γυναίκες αρνούνται να ξυριστούν τιμωρούνται ως εξής: υποχρεώνονται να δώσουν την ομορφιά τους για μια ημέρα' αλλά η προσφορά είναι για όλους τους ξένους και η πληρωμή της έκδοσής τους είναι προσφορά στην Αφροδίτη».

Ο Ηρόδοτος γράφει (1, 199): «Κάθε ντόπια γυναίκα έχει υποχρέωση να καθίσει στο ναό της Αφροδίτης και μια φορά στη ζωή της να κοιμηθεί μ' έναν ξένο άντρα. Πολλές που δεν καταδέχονται να έρχονται σ' επαφή με τις άλλες, επειδή εξαιτίας του πλούτου τους έχουν σηκώσει μύτη, πηγαίνουν στο ναό μέσα σε κλειστές άμαξες, ενώ πίσω τους ακολουθεί μεγάλη συνοδεία. Οι περισσότερες όμως ενεργούν έτσι, όπως θα πω. Μέσα στον ναό της Αφροδίτης κάθονται πολλές γυναίκες μ' ένα στεφάνι από κλωστές στα κεφάλια. Άλλες πάνε κι άλλες φεύγουν. Ανάμεσα απ' τις γυναίκες αυτές υπάρχουν ίσια περάσματα προς όλες τις κατευθύνσεις. Στο κενό των διαδρόμων αυτών περπατούν οι ξένοι και διαλέγουν. Όταν μια γυναίκα καθίσει στο σημείο εκείνο, δε φεύγει για το σπίτι της, παρά όταν κάποιος απ' τους ξένους της βάλει πάνω στα γόνατά της λεφτά και πλαγιάσει μαζί της έξω απ' το ναό. Όταν βάλει τα λεφτά, πρέπει να πει τούτα τα λόγια «-Επικαλούμαι στο πρόσωπό σου την θεά Μύλιττα». Το ποσό μπορεί νάναι οσοδήποτε. Η γυναίκα αυτή

δεν πρόκειται ν' αρνηθεί κανέναν, γιατί δεν της επιτρέπεται να το κάνει. Ετούτα τα λεφτά γίνονται ιερά. Ακολουθεί τον πρώτο, που της δίνει, και δεν διώχνει κανέναν. Όταν πλαγιάσει με κάποιον, εκπληρώνει την υποχρέωσή της στη θεά και γυρνάει σπίτι. Απ' αυτό το σημείο κι ύστερα, ακόμα κι αν της δώσεις μεγάλο ποσό, δε θα της κάνεις εντύπωση. Όσες είναι όμορφες και ψηλές, ξεμπερδεύουν γρήγορα. Όσες όμως απ' αυτές είναι άσχημες, περιμένουν πολύν καιρό, χωρίς να μπορούν να εφαρμόσουν τον νόμο. Μερικές περιμένουν και 3 και 4 χρόνια. Σε κάποια μέρη της Κύπρου υπάρχει μια παρόμοια συνήθεια». Ωστε αυτά γίνονταν στα πολυθεϊστικά «μυστήρια της Αφροδίτης στην Κύπρο», για τα οποία διαμαρτύρονται οι Νεοειδωλόατρες πως ο «κακός» Άγιος Επιφάνειος τα τερμάτισε. Επρόκειτο περί φυλακής-πορνείου. Το γελοίο είναι, πως οι Νεοπαγανιστές μιλούν για τα μοναστήρια, ενώ διέπρατταν τέτοια αίσχη στους ναούς, τους οποίους δυστυχώς οι κακοί Χριστιανοί γκρεμίσανε, διότι ήξεραν και έβλεπαν τι γινόταν εντός αυτών.

Σύμφωνα με τον αρχαίο γεωγράφο Στράβωνα (8, 6, 20), στην Αρχαία Κόρινθο υπηρετούσαν ως ιερές πόρνες 1.000 ιέρειες και δούλες του εκεί ναού της Αφροδίτης. Στους Κομάνους της Καππαδοκίας, στο ιερό της Εννούς οι ιερόδουλοι άνδρες και γυναίκες έφτασαν το αριθμό των 6.000 (Στράβωνας), ενώ ο ιερέας του ναού, που ανήκε στο βασιλικό γένος, ήταν δεύτερος μετά τον βασιλιά κατά τις προσόδους και τις προσφορές. Οι ιερόδουλοι στην Τύρο ήταν τόσο πολλοί ώστε πολλές φορές ο αρχιερέας με την βοήθειά τους ελάμβανε και το βασιλικό αξίωμα. Ο Ηρόδοτος αναφέρει (1,

93) «Τοῦ γὰρ δὴ Λυδῶν δήμου αἱ θυγατέρες πορνεύονται πᾶσαι συλλέγουσαι σφίσι φερνάς, ἔς ὃ ἂν συνοικήσωσι τοῦτο ποιέουσι», δηλαδή όλες οι κοπέλες της Λυδίας δουλεύουν σαν πόρνες, μέχρι να παντρευτούν, μαζεύοντας έτσι την προίκα τους.

Ο Σόλων είναι ο πρώτος που ίδρυσε με τη νομοθεσία του στην Αθήνα τα γυναικεία πορνεία, τα οποία γέμισε με πόρνες που αγόρασε σε δουλοπάζαρα αιχμαλώτων πολέμου και ώρισε και τα ποσοστά της εισπράξεως που θα έπαιρναν το κράτος και οι πορνοβοσκοί (Αθηναίου *Δειπνοσοφισταί* 13, 25 (659de)). Πολυθεϊστικό κράτος-νταβατζής, δηλαδή. Τους Μυρίους, της γνωστής καθόδου των Μυρίων, τους ακολουθούσε ισάριθμο στίφος πορνών (*Ξενοφώντα, Κύρου Ανάβασις*, 5, 4, 33). Εγκράτεια και μέτρο.

Στην αρχαία Αθήνα υπήρχαν οι «γυναικονόμοι» ή «γυναικοκόσμοι», άρχοντες που επιτηρούσαν τη διαγωγή των γυναικών στην πόλη. Αυτοί υπήρχαν και πριν ακόμη το Σόλωνα. Αργότερα αποτελούσαν ένα είδος αστυνομίας ηθών και ήταν υπάλληλοι του Αρείου Πάγου. Είχαν έργο την περιστολή κάθε παρεκτροπής που γινόταν. Φρόντιζαν να φυλάσσεται η ευκοσμία στις δημόσιες εκδηλώσεις, αλλά και στην ιδιωτική ζωή των πολιτών. Επέβαλαν πρόστιμα ως και χιλίων δραχμών σε όσες φέρονταν άσχημα στους δρόμους και ανέγραφαν τα ονόματά τους σε ένα πλάτανο στον Κεραμεικό. Αν βέβαια οι «Γυναικονόμοι» υπήρχαν όχι στην αρχαία Αθήνα αλλά στη Ρωμανία/Βυζάντιο, οι Νεοπαγανιστές κι οι αρχαιολάτρες θα άρχιζαν τα δικά τους

πάλι: ότι είναι απαράδεκτο να αστυνομοκρατούνται τα ήθη, ότι μόνο στο μισαλλόδοξο Βυζάντιο αυτά γίνονταν, ότι είναι απόδειξη ότι τότε η γυναίκα ήταν ζώο, ότι μόνο στο μονοθεϊσμό εξευτελίζεται δημοσίως η προσωπικότητα της γυναίκας με αναγραφή του ονόματός της. κ.ο.κ. Δυστυχώς για τους Νεοπαγανιστές, αυτά συνέβαιναν στην παγανιστική Αθήνα. Κι επειδή η Αθήνα της εποχής εκείνης δέν ήταν χριστιανική, οι Νεοαρχαιολάτρες σιωπούν.

«Η γυναίκα «κατοικούσε στον γυναικωνίτιν, το κλειδωμένο χώρο για γυναίκες στο επάνω πάτωμα του σπιτιού. Η απομόνωση μιας καθώς πρέπει γυναίκας ήταν τόσο μεγάλη, ώστε ένας αγωνιστικός δικηγόρος σ' ένα δικανικό λόγο του μπόρεσε μάλιστα να αμφισβητήσει την ύπαρξη μιας γυναίκας (Δημοσθένης, 43,29 και 59, 120)» (Carola Reinsberg, *Γάμος, εταίρες και παιδεραστία στην αρχαία Ελλάδα*, εκδ. Παπαδήμα, σ. 60). Ήθελε και διαζύγιο μετά.

«Έβαλε νόμο ο Σόλων, απαγορεύοντας στη γυναίκα να βγαίνει έξω φορώντας περισσότερα από τρία φορέματα, είτε να κρατά φαγώσιμα ή πιυτό που να αξίζει περισσότερο από ένα οβολό, είτε να νυχτοπερπατεί, εξόν με αμάξι που μποροστά του φέγγει λυχνάρι» (Πλούτ., *Σόλων*, 21).

Ο ΕΚΜΗΔΕΝΙΣΜΟΣ – ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΜΙΣΟΓΥΝΙΔΕΣ

Ο Πλάτων, ο οποίος στην Πολιτεία εξισώνει άνδρες και γυναίκες, ωστόσο στον *Τίμαιο*, 42b γράφει: «όποιος όμως

άνδρας αποτύχει σε αυτά (να ζήσει μέσα στη δικαιοσύνη), θα μεταμορφωθεί κατά τη δεύτερη γέννησή του σε γυναίκα». Είναι, με άλλα λόγια, αποτυχία να είσαι γυναίκα, σύμφωνα με τον Πλάτωνα. Ο φεμινιστής Πλάτωνας έχει, όμως, κι άλλη μια καλή άποψη για τη γυναίκα: οι γυναίκες «είναι από τη φύση τους χειρότερες από τους άντρες σχετικά με την αρετή» (Νόμοι 781b ή θήλεια ήμῖν φύσις ἐστὶ πρὸς ἀρετὴν χειρῶν τῆς τῶν ἀρρένων), μάλλον διαφωνώντας με τους.. μισογύνηδες και.. μισέλληνες Πατέρες της Εκκλησίας, οι οποίοι πίστευαν το ακριβώς αντίθετο.

Ενώ ο Δημόκριτος, που ήταν δημοκρατικός κι όχι αντιδραστικός, όπως ο Πλάτωνας, λέει: (Απ. 110) «γυνὴ μὴ ἀσκεῖται λόγον· δεινὸν γὰρ» («η γυναίκα να μην εξασκείται στο ρητορικό λόγο, γιατί είναι κακό πράγμα») και: «Εἶναι ἡ πιο μεγάλη προσβολή για τον άντρα να κυβερνάται από γυναίκα» (Απ. 111). Και είναι φυσικό για έναν προ Χριστού άντρα, που η θρησκεία του δεν έχει ούτε μία γυναίκα στα νησιά των Μακάρων, να θεωρεί εξωφρενικό οι γυναίκες να κυβερνούν. Αντίθετα, για έναν Χριστιανό, για τον οποίο ο ανώτερος άνθρωπος σ' όλες τις εποχές, πάνω κι από αγγέλους, θεωρείται μια γυναίκα, είναι πολύ φυσιολογικό να μην θεωρεί ντροπή να κυβερνάται από γυναίκα. Απόδειξη αυτού οι αυτοκράτειρες που διακυβέρνησαν την Ρωμανία.

Ο Αριστοτέλης γράφει (Πολιτικά, Α', 5 (1254b 12-15)): «Το αρσενικό είναι από τη φύση του ανώτερο από το θηλυκό, το πρώτο εξουσιάζει και το δεύτερο εξουσιάζεται. Το ίδιο πρέπει να ισχύει και για όλους τους ανθρώπους».

Ο Θαλής έλεγε πως ευχαριστεί την Τύχη που γεννήθηκε άντρας και όχι γυναίκα. Να δεις ποιοι λέγανε τέτοια πράγματα στις προσευχές τους...ποιοι τα λέγανε... μήπως οι Εβραίοι; «έφασκε γάρ, φασί, τριῶν τούτων ἔνεκα **χάριν ἔχειν τῇ Τύχῃ**: πρῶτον μὲν ὅτι ἄνθρωπος ἐγενόμην και οὐ θηρίον, εἶτα ὅτι **ἀνὴρ και οὐ γυνή**, τρίτον ὅτι Ἕλλην και οὐ βάρβαρος» (Διογένης Λαέρτιος, Ι, 33).

Η λέξη «έρως» άλλωστε χρησιμοποιούνταν κυρίως για να εκφράσει τα αμοιβαία αισθήματα έλξης μεταξύ του έφηβου και του παιδεραστή του, κι όχι παρόμοια αισθήματα μεταξύ ανδρῶν και γυναικῶν τα οποία σχετικῶς σπάνιζαν. Ο Πλούταρχος στον *Ερωτικό*, τον 2^ο αι. μ.Χ. πριν κάνει απολογία υπερ του γάμου, θεωρεί υποχρέωσή του να αποδείξει ότι και τα κορίτσια μπορούν, όπως ακριβῶς και τα αγόρια, να προκαλέσουν έρωτα στον άνδρα.

Στον «Οικονομικό» του Ξενοφῶντα ο Ισχόμαχος λέει για τη γυναίκα του: «Έπρεπε να βλέπει όσο γινόταν λιγότερο, να ακούει όσο γινόταν λιγότερο, και να κάνει όσο γινόταν λιγότερες ερωτήσεις», ενώ ο Κριτόβουλος παραδέχεται (*Οικονομικός*, 3, 12-13) ότι ελάχιστοι είναι αυτοί με τους οποίους συζητά λιγότερο απ' ό,τι με την ίδια του τη γυναίκα.

Ο Πλούταρχος δίνει πολλές καλές συμβουλές στην νιόπαντη γυναίκα.

-Για την ισότητα: «Καθετί σε σπιτικό όπου βασιλεύει η φρόνηση γίνεται και από τους δύο σε ομοφωνία, αλλά δείχνει

καθαρά προς τα έξω ότι καθοδηγείται από τις επιλογές του άντρα» (Πλούταρχου, *Γαμικά παραγγέλματα*, 11 (139d)).

-Ειδικά για την ισότητα στη μοιχεία: «Αν λοιπόν ο απλός πολίτης που είναι ασυγκράτητος στις ηδονές διαπράξει μικροαμάρτημα με ερωμένη ή υπηρέτρια, η νόμιμη σύζυγος δεν πρέπει να αγανακτεί ούτε να στεναχωριέται» (Πλούταρχου, *Γαμικά Παραγγέλματα*, 16 (140b)).

-Γυναίκες, μέσα στα σπίτια σας: «Η φρόνιμη γυναίκα πρέπει (..) όταν εκείνος λείπει να μένει σπίτι και να κρύβεται» (Πλούταρχου, *Γαμικά παραγγέλματα*, 9 (139c)).

-Η γυναίκα δεν πρέπει να μιλά σε αγνώστους: «Όχι μόνο το μπράτσο, αλλά ούτε καν ο λόγος της φρόνιμης γυναίκας δεν πρέπει να εκτίθεται δημόσια, αλλά να ντρέπεται, όπως αν γδυνόταν, και να προσέχει να μη μιλάει σε ξένους» (Πλούταρχου, *Γαμικά παραγγέλματα*, 31 (142d)). Κι αυτό διότι: «Μια γυναίκα πρέπει να μιλάει ή στον άντρα της ή μέσω του άντρα της» (Πλούταρχου, *Γαμικά παραγγέλματα*, 32 (142d)). Ωστόσο οι περιπετειούλες του άντρα δεν πρέπει να αγανακτούν την σώφρονα σύζυγο.

-Η σωστή γυναίκα πρέπει να ανέχεται τα νταϊλίκια του άντρα: «Οι μυαλωμένες γυναίκες μένουν ήσυχες, όταν οι άντρες τους είναι οργισμένοι και φωνάζουν, ενώ, όταν αυτοί σωπαίνουν, τους μιλούν και τους καταπραΰνουν με λόγια τρυφερά» (Πλούταρχου, *Γαμικά παραγγέλματα*, 37 (143c)).

-Επίσης η σωστή γυναίκα πρέπει να ευχαριστεί την τύχη της που δεν την σφάζει ο άντρας της, όταν, αυτή, παρ' όλο που τον υπηρετεί, αυτός δεν της φέρεται καλά: «Όταν οι κακές γλώσσες λένε: "στεναχωρεί ο άντρας σου εσένα, που είσαι τόσο συνετή και τον αγαπάς", "Σκεφτείτε να άρχιζα να τον μισώ και να του φέρομαι άσχημα" πρέπει να είναι η απάντηση» (Πλούταρχου, *Γαμικά παραγγέλματα*, 40 (143f)).

-Φυσικά, τα πεθερικά της νύφης είναι πιο αξιοσέβαστα απ' τους γονείς της – αλλά όχι το αντίστοιχο για τον άντρα: «Το πιο λεπτό είναι να δείχνει η γυναίκα πως ο σεβασμός της κλείνει περισσότερο προς τους γονείς του άντρα της παρά στους δικούς της» (Πλούταρχου, *Γαμικά παραγγέλματα*, 36 (143b)).

Όπως προαναφέραμε τόσο ο Πλούταρχος (ένας από τους πιο φωτισμένους ανθρώπους της παγανιστικής ύστερης αρχαιότητας) όσο και ο απ. Παύλος αναφέρουν ότι η γυναίκα πρέπει να «υποτάσσεται» στον άντρα. Ωστόσο, συγκρίνοντας την υπόλοιπη σκέψη του Πλούταρχου με αυτήν π.χ. του Χρυσόστομου βλέπουμε την μεγάλη διαφορά στον τρόπο που εννοούν την «υποταγή». Ο Πλούταρχος π.χ. συγχωρεί τη μοιχεία στον άντρα, ο Χρυσόστομος όχι.

Ο Ησίοδος, αφού μας ιστορεί στη Θεογονία τον τρόπο που ο σιδηρουργός θεός Ήφαιστος σκάρωσε τη γυναίκα, την ξομπλιάζει με όλα τα δώρα που πήρε από την Αφροδίτη, με φλυαρία, μοχθηρό γέλιο και πονηρίες. Και επιπλέον:

αδιάντροπη

Πρόσταξε του Ερμή να βάλη μέσα της

ψυχή και χαρακτήρα που να ξεγελάη

(Εργα και ημέραι,
στ. 67-68)

Γιατί χωρίς ολότελα τα γένη των ανθρώπων
πρώτα ζούσανε στη γη, δίχως τα μαύρα
βάσανα

και δίχως τις αρρώστειες τις πολύμοχτες που
φέραν

στους ανθρώπους το θάνατό τους. Αλλά η
γυναίκα

πήρε με τα χέρια της και σήκωσε το
μεγακούπωμα

του πιθαριού κι όλα τα σκόρπισε και
θλιβερές για τους

ανθρώπους έγνοιες έτσι ετοίμασε

(Εργα και ημέραι,
στ. 90-95)

Κι ο Μένανδρος δεν υπολείπεται ευγενικών χαρακτηρισμών:

Φύτρο κακό είναι η γυναίκα στη ζωή

αλλά σαν αναγκαίο κακό την αγοράζουμε.

Αλλά βρίσκει επιπλέον ότι

Φορτίο δεινών είναι η γυναίκα για τον
άνδρα.

Κι ο Ησίοδος επιβεβαιώνει:

Θάυμασαν οι αθάνατοι θεοί και οι άνθρωποι
οι θνητοί

Καθώς είδαν την στημένη αυτήν
αναπόφευκτη για
τους ανθρώπους παγίδα. (Θεογονία, στ. 588-
589)

Αυτής είναι, γόνος ολέθριος, η γενιά των
γυναικών,
της μεγάλης αυτής συφοράς που με τους
θνητούς
άντρες κατοικούνε. (στ. 590-592)

Έτσι ο Δίας έβαλε, ανάμεσα στους άντρες,
για το κακό τους, τις γυναίκες, συντρόφισσες
συφοράς
κι αντί για καλό τούς πόρισε κακό. (στ. 600-
603)

Είναι χαρακτηριστικό, ότι ο Ησίοδος, όταν μιλά για
«ανθρώπους» εννοεί «άνδρες». Η γυναίκα είναι «παγίδα για
τους ανθρώπους»· μα, δεν είναι άνθρωπος η γυναίκα; Άρα,
αντί να μιλάνε για τη σύνοδο της Μασον, οι Νεοπαγανιστές,
ας απολογηθούν για τα δικά τους. Αντίθετα, ο Θεός
δημιουργεί τη γυναίκα όχι για «παγίδα», αλλά για βοηθό.

Αλλά, ο Αντιφάνης την εμπιστεύεται κάπου:

Μόνο σ' ένα εμπιστεύομαι τη γυναίκα: πως
σαν πεθάνει δεν θα ξαναζήσει. Σε τίποτε
άλλο δεν της έχω εμπιστοσύνη ώσπου να
πεθάνει.»

Μόνο ο πατέρας δικαιούται να λέγεται «γονιός»:

«ΑΠΟΛΛΩΝΑΣ:

Δεν είναι η μάνα που γεννάει αυτό που λένε

σαν ξένη,
παιδί της· θρέφει μονάχα το νέο το σπέρμα·
ο άνδρας που σπέρνει αυτός γεννά· εκείνη,
το φυτόρο σώζει, αν ο θεός γερό τ' αφήσει.
Και θα σου φέρω απόδειξη σ' αυτό που λέω:
πατέρας γίνεται να υπάρξει δίχως μάνα,
να, μάρτυρας εμπρός του Ολύμπιου Δία η
κόρη,
που μέσα σε κοιλιάς δε θρέφηκε σκοτάδια.»
(Αισχύλος, Ευμενίδες)

Από την *Αντιγόνη* του Σοφοκλή:

στ. 525: «Αλλά γυναίκα όσο ζώ δεν κάνω κυβερνήτη».

Στ. 578:

«Ω δούλοι, πάρτε τς. Κι αλήθεια, σα
γυναίκες,
νάσαι στο σπίτι τους κλειστές».

Στ. 677 κ.ε.:

«να υπερασπίζεται πρέπει κανείς την τάξη,
κι ούτε να τον νικά ποτέ κανέναν μια
γυναίκα.

Μα αν πρέπει να ξεπέσωμε, ας πέσωμε από
άντρα·

κι ας μη μας πουν πιο αδύνατους ποτές από
γυναίκες!»

Στ. 746:

«ω τιποτένιο εσύ κορμί, που σε τραβά
γυναίκα!»

Στ. 756:

«ω μιας γυναίκας δούλε, εσύ!»

Στη *Μήδεια* του Ευριπίδη διαβάζουμε

στ. 230 κ.ε.:

«απ' όλα τα πλάσματα πώχουν ψυχή και
νόηση,

τι να σας λέω, αθλιότερο άλλο φύτρο
από τις γυναίκες δεν είναι».

Στ. 263: «Είναι η γυναίκα σε όλα φοβιτσιάρα».

Στ. 570 κ.ε.:

«Μα τέτοιες είστε σείς... σαν το κρεβάτι
πάει καλά, όλα τάχετε».

Στ. 573 κ.ε.:

«Απ' αλλού κάπου ν' αποχτούνε θα 'πρεπε
παιδιά οι θνητοί. Το γένος σας αν έλειπε
και τα κακά τ' ανθρώπου λέω θα λείπαν».

Στις *Βάκχες* του Ευριπίδη διαβάζουμε:

στ. 260 κ.ε.:

«.....Τις γυναίκες,
σαν θα τις πιάσει το κρασί στο χαροκόπι,
λογικό πια δεν έχουνε από το μεθύσι».

Στην *Ηλέκτρα* του Ευριπίδη διαβάζουμε:

στ. 343 κ.ε.

«.....μια γυναίκα
με παλικάρια είναι ντροπή να συντυχαίνει».

στ. 932 κ.ε.:

«...Αν κ' είναι αυτό ντροπή, να κυβερνά
το σπίτι μια γυναίκα κι όχι ο άντρας της».

Στ. 1035: «Λιγόμυαλες είναι οι γυναίκες, δεν τ' αρνιέμαι».

Στ. 1052 κ.ε.:

«Γιατί στον άντρα της μια φρόνιμη γυναίκα
πρέπει όλα να τα συγχωρνά' κι όποια, όσα
λέω
δεν της αρέσουν, τιποτένια τη λογιάζω».

Στ. 1072 κ.ε.:

«Όποια γυναίκα λείπει ο άντρας της κι
εκείνη
στολίζεται, σαν πρόστυχη αυτήν ξέγραψε
την.
Γιατί αν δεν έχει πονηρό σκοπό στο νου της,
τι θέλει ομορφοπρόσωπη έξω να φαντάζει;»

Στις *Τρωάδες*, του Ευριπίδη, διαβάζουμε:

στ. 1031 κ.ε.

«σ' όλες τις γυναίκες νόμο βάλε,
όποια τον άντρα της προδίδει να πεθαίνει».

Στην *Ιφιγένεια την εν Αυλίδι* διαβάζουμε:

στ.1394: «κάλιο να ζει ένας άντρας, παρά μύριες γυναίκες».

Στην *Ιφιγένεια την εν Ταύροις*, του Ευριπίδη, διαβάζουμε:

στ. 1055 κ.ε.

«Όταν χαθεί ένας άντρας μακριά από το
σπίτι
αποζητιέται πιο πολύ από ό,τι μια γυναίκα».

Στ. 1032 «στα ξεγελάσματα πρώτες είναι οι γυναίκες».

Στ. 1298 «κοιτάτε, τι άτιμο που είναι το γυναικείο φύλο».

Στον *Ιππόλυτο*, του Ευριπίδη, διαβάζουμε

στ. 406 κ.ε.:

«γνώριζα καλά πως είμαι
γυναίκα, πλάσμα μισητό».

Στ. 616 κ.ε.:

«Ω Δία, γιατί έβαλες να ζουν στο φως του ήλιου
γυναίκες, πλανερό κακό για τους
ανθρώπους;
Κι αν ήθελεςτ' ανθρώπινο να σπείρεις γένος,
δεν έπρεπε απ' τις γυναίκες να γεννιέται».

Στ. 664 κ.ε.:

«Να αφανιστείτε. Και ποτέ δε θα χορτάσω
για τις γυναίκες μίσος να 'χω».

Στ. 1252:

«Ούτε κι αν κρεμαστεί των γυναικών το
γένος όλο».

Στον *Ορέστη* του Ευριπίδη διαβάζουμε:

στ. 108:

«Κακό μέσα στον όχλο μια παρθένα».

Στ. 552 κ.ε.:

«Μ' έχει ο γονιός φυτέψει
κι η κόρη σου με γέννησε, το σπέρμα
καθώς η γη παίροντας από κάποιον
χωρίς πατέρα τέκνο δε γίνεται».

Στ. 605 κ.ε.

«Στις συμφορές πάντα οι γυναίκες κάνουν
τους άντρες πιο πολύ δυστυχημένους»

Στ. 718 κ.ε.:

«Ω, εσύ που τίποτα άλλο δε γνωρίζεις
παρά να πολεμάς για μια γυναίκα,
ανίκανε τους φίλους να συντρέχεις».

Στ. 1590:

«Άτιμες να σκοτώνω δε θα πάψω».

Στις Φοίνισσες του Ευριπίδη διαβάζουμε:

στ. 198 κ.ε.:

«Είναι κακόγλωσση η γυναικεία φύτρα
κι αν βρουν μικρή αφορμή για λόγια, τότε
λένε και πιο πολλά· χαρά τους δίνει
η μια την άλλη να κουτσομπολεύει».

Στον Ίωνα του Ευριπίδη διαβάζουμε:

στ. 616 κ.ε.:

«Πόσες σφαγές δε βρήκαν και φαρμάκια
θανατερά οι γυναίκες για τους άντρες!».

«Οργή του Δία η Γυναίκα, δώρο αντί για τη φωτιά/ άχαρο
αντίδοτο που σβήνει κάθε φλόγα./ Τον άντρα μαραζώνει
καθώς τον σιγοψήνει στις φροντίδες/ και πριν την ώρα τους
γεράματα φέρνει στη νιότη» (ΠΑ, ΙΧ, 165).

«Κακή και σφαλερή έδειξε ο Όμηρος κάθε γυναίκα/ πόρνη ή
φρόνιμη, κι οι δυο καταστροφή» (ΠΑ, ΙΧ, 166).

«Απ' τη γυναίκα τίποτα χειρότερο, κι απ' την καλή» (ΠΑ, ΧΙ,
286).

«Κάθε γυναίκα είναι χολή· δυο στιγμές καλές χαρίζει:/τη μια
στον νυφικό θάλαμο, και την άλλη στον θάνατό της» (ΠΑ, ΧΙ
381). Αυτός είναι ο πολιτισμός, για του οποίου τον χαμό
θρηνεί ο Παλλαδάς.

**Αφού, λοιπόν, κάποιοι κατηγορούν τον Χρυσόστομο
ως μισογύνη, να κατηγορήσουν πρώτα τον Ησίοδο, τον
Πλάτωνα, τους ποιητές· πρώτα να κοιτάξουν τι είπαν οι
αρχαίοι και μετά να ασχολούνται με το Χρυσόστομο.
Επιπλέον, τα πατερικά εκκλησιαστικά κείμενα στα οποία**

βρίσκει κανείς φαινομενικά μισογυνικές και προσβλητικές για τη γυναίκα εκφράσεις, δεν είναι εναντίον της γυναίκας αυτής καθεαυτής, αλλά οι συγγραφείς τους έχουν κατά νου την πιθανότητα η γυναίκα να σπρώξει τον άνδρα σε αμαρτία. Αυτό το γεγονός αποστρέφονται οι συγγραφείς. Τη γυναίκα καθεαυτή, όμως, όπως είδαμε τη θεωρούν κατ' εικόνα και καθομοίωση Θεού, ίση με τον άνδρα, και σε καμμία περίπτωση δεν ζητούν να μην είχε δημιουργηθεί το γυναικείο φύλο. Αντίθετα, δεν υπάρχει τέτοια αντιστοιχη προβληματική στους αρχαίους μισογύνηδες: ούτε στον Πλάτωνα, όταν αποκαλεί την γυναικεία κατάσταση «αποτυχία», ούτε στον Ευριπίδη, όταν ζητά από το Δία να μην είχε πλάσει τις γυναίκες ούτε στον Ησίοδο, όταν κατηγορεί για χίλια μύρια τη γυναίκα.

Βέβαια, είναι αβάσιμη η αντίρρηση των Νεοπαγανιστών, ότι το Δωδεκάθεο δεν είναι πατριαρχικό, επειδή.. αποτελείται από έξι άνδρες και έξι γυναίκες! Πάλι η ίδια απάτη, όπως και με το συσχετισμό των αριθμητικώς πολλών θεών με την δημιουργία δημοκρατικών θεσμών. Το ότι υπήρχαν έξι αρσενικοί και έξι θηλυκοί θεοί, δεν συνεπάγεται κανένα φεμινισμό ή απουσία πατριαρχίας. Ο Δίας κρέμαγε ανάποδα την γυναίκα του, όταν νόμιζε ότι αυτό ήταν καλή τιμωρία, και, ενώ αυτός απαιτούσε σεβασμό στο θεσμό του γάμου από την Ήρα, σκοτώνοντας τους επίδοξους εραστές της, την ίδια στιγμή την κεράτωνε με χίλιες δυο θνητές (ο Απόλλων, ο Διόνυσος, η Άρτεμη, αλλά και η Αθηνά δεν είναι παιδιά της Ήρας). Τρομερή «ισότητα». Πρόκειται,

δηλαδή, για πατριαρχία, για την εξουσία του άνδρα που συμπεριφέρεται όπως θέλει στη γυναίκα του.